

LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

PAŽYMA

DĖL INTERNETO TINKLALAPYJE ESANČIOS AUTOMOBILIŲ PAIEŠKOS „PAIEŠKA MOTERIMS“

2016-06-30 Nr. (16)SI-39)SP-518

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – ir Tarnyba) gautas pasiteiravimas dėl galimai diskriminuojančios interneto tinklalapyje <http://autoasas.lt/> esančios paieškos „paieška moterims“. Minėtame tinklalapyje esanti automobilių paieška skirta moterims ir joje išvardinti atrankos kriterijai galimai pažeidžia įstatymų, reglamentuojančių lygių galimybių principus, nuostatas.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 18 straipsnio 3 dalimi, priėmė sprendimą pradėti tyrimą savo iniciatyva dėl galimo Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pažeidimo.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 25 str. 1 ir 2 dalimis, 2016 m. birželio 14 d. raštu Nr. (16)SI-39)S-480 kreipėsi į MB „Autoasas“ (toliau – ir bendrovė), prašydama paaiškinti: kokiai tikslinei grupei skirta automobilių „moteriška paieška“; koku tikslu šalia „automobilių paieškos“ patalpinta „moteriška paieška“; kuo remiantis „moteriška paieška“ sukurti automobilių paieškos kriterijai; kodėl automobilių paieška pavadinta būtent „moteriška paieška“; kas atsakingas už interneto tinklalapyje <http://autoasas.lt/> esančios informacijos talpinimą. Taip pat prašė pateikti kitą, reikšmingą informaciją, susijusią su moteriškos automobilių paieškos, esančios interneto tinklalapyje <http://autoasas.lt/>, galimu prieštaravimu Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatomis.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. MB „Autoasas“ 2016 m. birželio 14 d. elektroniniu paštu pateikė paaiškinimus, akcentuodamas tai, jog bendrovei žinomi lankytojų poreikiai – turėti automobilių paiešką ir pagal

subjektyvius kriterijus, t.y., pagal žmogaus charakterį ar automobilio „grožio“ kriterijų. Pažymėjo, jog svetainės misija yra padėti lankytojams išsirinkti automobilį pagal įvairius kriterijus, todėl ši paieška turi prasmę. Paieškos pavadinimas parinktas būtent toks, nes jis aiškiai ir greitai atspindi šios paieškos prasmę. Paieškos kriterijai niekaip neįžeidžia ir nediskriminuoja moteriškos auditorijos, nes paieškoje pateikti kriterijai, kuriuos kiekvienas lankytojas gali pritaikyti sau. Taip pat pažymėjo, jog bendrovė gauna daug gerų atsiliepimų iš moteriškos auditorijos, kadangi kitose interneto tinklalapiuose tokios paieškos nėra, todėl nėra galimybės surasti automobilį būtent pagal „moteriškoje paieškoje“ nurodytus kriterijus, vadinasi tai unikali funkcija.

Atliekant tyrimą pastebėta, jog interneto tinklalapyje <http://autoasas.lt/> pasikeitė paieškos pavadinimas, t.y., vietoj „moteriška paieška“, „paieška moterims“.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar interneto tinklalapyje <http://autoasas.lt/> esanti paieška „paieška moterims“ neprieštarauja Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 5¹ str. 2 p. ir Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 8 str. 2 p. nuostatomis, reglamentuojančioms lygių galimybių įgyvendinimą vartotojų teisių apsaugos srityje, t.y., atliekamas tyrimas dėl galimos diskriminacijos lyties pagrindu vartotojų teisių apsaugos srityje.

2. Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija pačia bendriausia šio žodžio prasme reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis. Konstitucinė diskriminacijos samprata atskleidžiama, pasiremiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str., kuriame numatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs ir nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama, kaip žmogaus teisių

varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

Atkreiptinas dėmesys, jog diskriminacija gali būti tiesioginė ir netiesioginė. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 str. netiesioginė diskriminacija, apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda, ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent ši veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis; tiesioginė diskriminacija – elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui, išskyrus minėto įstatymo 2 str. 7 d. nustatytus atvejus. Tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, yra lyginami keli žmonės, kurie skiriasi savo tapatybės požymiais, kitais požymiais ir vertinama, ar tokiose pačiose, ar panašiose aplinkybėse jie traktuojami vienodai.

3. Direktyvoje 2004/113/EB, kuri įgyvendina vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principą dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, kurios tikslas – sukurti sistemą kovai su diskriminacija dėl lyties galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir tiekti prekes bei teikti paslaugas srityje, siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą, nurodoma, jog vyrų ir moterų lygybė yra vienas iš Europos Sąjungos pagrindinių principų.

Pažymėtina, jog minėta direktyva siekiama įgyvendinti vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą. Nagrinėjamu atveju interneto tinklalapyje <http://autoasas.lt/> išskirtos dvi automobilių paieškos: „automobilių paieška“ ir „paieška moterims“. Atsižvelgiant į tai, kad viena iš paieškų skirta naudotis moterims, tikėtina, kad kita, t.y., „automobilių paieška“ skirta naudotis vyrams.

Atkreiptinas dėmesys, jog kriterijai, pagal kuriuos atrenkamas automobilis „automobilių paieškoje“ atitinka ne tik visuotinai žinomus kriterijus, apibūdinant automobilį, bet ir teisės aktuose vartojamoms sąvokoms. Tuo tarpu ieškant automobilį paieškoje „paieška moterims“, dauguma paieškos kriterijų necharakterizuoja transporto priemonės techniniu požiūriu. Tokiu būdu išskiriant automobilių paieškas formuojasi stereotipas, jog moterys yra neatsakingos kelių eismo dalyvės,

kadangi renkasi transporto priemonę kaip daiktą, atspindinti jos charakterį, o ne transporto priemonės technines savybes.

4. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 ir 23 straipsniai draudžia bet kokią diskriminaciją dėl lyties ir nustato reikalavimą užtikrinti vyrų ir moterų lygybę visose srityse. Lygybė prieš įstatymą, teisė į apsaugą nuo diskriminacijos visiems asmenims yra visuotinė teisė, pripažįstama pagal Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją.

5. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 5¹ str. 2 p. nustato, jog suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą.

Nagrinėjamu atveju MB „Autoasas“, interneto tinklalapyje <http://autoasas.lt/> išskirdamas paieškas į „automobilių paiešką“, kuri, tikėtina, skirta naudotis vyrams, ir „paiešką moterims“, skirtą naudotis moterims, formuoja visuomenės nuostatas, kad vyriškos lyties atstovai, kaip vartotojai, besirenkantys transporto priemonę yra mažesni ir tuo pranašesni už moteriškos lyties atstoves, kadangi paieškos „automobilių paieška“ kriterijai yra visuotinai pripažinti. Tuo tarpu paieškoje „paieška moterims“ išvardinti kriterijai neturi nieko bendro su automobilių paieška techniniu požiūriu.

6. Lygių galimybių įstatymo 8 str. 2 p. nurodoma, jog suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad šioje informacijoje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu ir nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl šių požymių asmuo yra pranašesnis ar menkesnis už kitą.

Pažymėtina, jog paieškoje, kuri pavadinta „automobilių paieška“, dauguma nurodytų kriterijų, pagal kuriuos atrenkama transporto priemonė: „klasė“, „markė“, „modelis“, „kėbulo tipas“, „kuro tipas“, „tūris“, yra vartojami Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatyme bei Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie susisiekimo ministerijos viršininko 2014 m. balandžio 11 d. įsakymu Nr. 2B-76 „Dėl techninės apžiūros rezultatų kortelės (ataskaitos) pildymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintame Techninės apžiūros rezultatų kortelės (ataskaitos) pildymo tvarkos apraše. Tuo tarpu paieškoje „paieška moterims“ naudojami kriterijai, tokie kaip „grožis“, „galingumas“, „dydis“, nėra vartojami minėtuose teisės aktuose. Aplinkybė, jog minėti kriterijai, yra vartojami buitinėje kalboje, nesudaro pagrindo naudoti juos automobilių paieškoje, įvardijant ją „paieška moterims“.

MB „Autoasas“ teigia, jog auditorija yra patenkinta tokia paieška, nes niekur kitur nėra galimybės surasti automobilį pagal tokius kriterijus. Pažymėtina, jog naudojant minėtus kriterijus, kurie nėra apibrėžti, pvz., kokio tūrio automobilis yra „galingas“ arba kokios klasės, markės ar modelio automobilis yra „didelis“ ir/ar „gražus“, automobilio paieška praranda prasmę ir įgyja nerimtos, nerūpestingos ir žaismingos formos automobilio paiešką. Paieškoje: „paieška moterims“ naudojamas kriterijus „mano charakteris“ bei pasirinkimo galimybės: „esu aišktinga“, „esu nekontroliuojama“, „esu romantiška“, „esu šeimyniška“, „esu linkusi į pinigus“, „esu karjeriste“, „esu paprasta“ apibūdina žmogaus charakterį, o ne automobilio technines savybes. Kaip automobilio techninės savybės siejasi su minėtais charakterio bruožais, MB „Autoasas“ nepaaiškino, bet akcentavo, jog šiuos kriterijus lankytojai gali pritaikyti sau. Pažymėtina tai, jog paieškoje „automobilių paieška“ kriterijai taikomi tik automobiliui, tuo tarpu paieškoje „paieška moterims“ kriterijai taikomi paieškoms subjektas, šiuo atveju – moterims. Toks kriterijų išdėstymas akcentuoja moteris ne kaip mąstančias ir pragmatiškas, o kaip aišktingas asmenybes.

MB „Autoasas“ interneto tinklalapyje <http://autoasas.lt/> esanti paieška „paieška moterims“ suformuoja menkinantį, nepagarbų požiūrį į moteris, priskiriant moterims ne socialiai reikšmingą vaidmenį visuomenėje, bet paverčiant jas lengvabūdiškomis, nemąstančiomis asmenybėmis.

Darytina išvada, jog MB „Autoasas“, turėdamas tikslą būti unikalus ir pritraukti kuo didesnę auditoriją, nustatydamas paieškoje „paieška moterims“ nesusijusius su automobilių paieška kriterijus, pažeidė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 5¹ str. 2 p. bei Lygių galimybių įstatymo 8¹ str. 2 p. nuostatas, draudžiančias prekių pardavėjams teikti vartotojams informaciją apie prekes, kurioje išreiškiamas paniekimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 24 str. 6 p. bei Lygių galimybių įstatymo 14 str. ir 15 str.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

- 1) Įspėti MB „Autoasas“ dėl padaryto pažeidimo;
- 2) Su sprendimu supažindinti MB „Autoasas“ direktorių.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Lobačevskytė